

Nr 90.

Av herr Lindblad, Ernst, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en statens vårdanstalt för alkoholister.

Vid genomläsning av Kungl. Maj:ts proposition nr 155 kan man ej återhålla den anmärkningen att, oaktat de många förslagen och beräkningarna, frågan som nu förelägges riksdagen måste anses ganska oviss och outredd och än så länge befinner sig helt och hållet på experimentets stadium.

Man har gjort ett antagande, att 100 platser måste behövas, och därför börjat och fortsatt att räkna med en så stor anstalt. Men då man faktiskt rör sig med blotta antaganden i en alldeles ny sak, så synes det som om försiktigheten bjuder att »börja vackert», d. v. s. i mindre skala. Bygg en anstalt till en början för 50 patienter och tillse *möjligheter till utveckling*, så får man tillfälle att rätta sig efter de erfarenheter, som kunna vinnas. Ingen liknande vårdanstalt har ännu kommit upp till ens denna siffra, varför då med ens taga till statsanstalten ändå större?

Det är troligt, att anstalten huvudsakligen kommer att befolkas från städerna, och det torde då vara riktigt, att man får se, huru många av de intagna egentligen kunna lämpa sig för jordbruks- eller trädgårdsarbete. Man har gjort en jämförelse med dem på Svartsjö tvångsarbetsanstalt och antagit arbetskraften ungefär likvärdig. Så blir dock helt visst icke fallet.

Detta antagande har emellertid vållat, att man stannat för ett mycket större jordbruk, än som är ekonomiskt klokt att driva med dessa krafter. Man har vidare »förfett sig» på de stora slotts- och andra byggnader, som nu finnas vid Wenngarn och räknat på, att dessa borde kunna användas för behovet. Men då man närmare granskar allt detta, befinnes knappast någon byggnad användbar i be-

fintligt skick, utan allting måste göras om och underkastas vidlyftiga ändringsarbeten och ändå bli föga ändamålsenligt. Jag har ansett plikten bjuda att, då jag väl känner den andra föreslagna kronodomänen Ådö i Sörmland, också på stället undersöka Wenngarnsförslaget. Min bestämda mening är sålunda den, att Wenngarn är för ändamålet alldeles olämpligt: kontroll över brännvinslangning är där omöjlig att göras effektiv, då allmänna landsvägen från Sigtuna till Uppsala stryker förbi. Jag har genom erfarenhet kommit att sentera belägenheten i en s. k. avkrok, där man är fritagen från påhälsningar av ölvagnar o. dyl., något som ej ändras vintertiden, då ändå sjön ligger. Vid mitt besök å Wenngarn framhölls spontant av förvaltaren, att han redan nu har svårt att få folket att ej taga skada av belägenheten så nära Sigtuna. Läget av Ådö är i det fallet idealiskt. Man får ej borträsonera detta med tal om »isbrygga» på vintern, möjlighet att »simma över» och dylika påhitt: *faktum* är att Ådö är isolerat, Wenngarn kan aldrig isoleras. Varför har Frälsningsarmén just förlagt sin vårdanstalt till en ö i Mälaren? Man får svaret från en av dess ledande män: »Blotta tanken hos den internerade, att varje möjlighet till spritinsmuggling ej är avskuren, låter föreställningarna oupphörligt röra sig om detta ämne och förtager alltjämt hägen för ett verkligt arbete».

Inom Sörmlands län har man också fått en mindre kronodomän upplåten till länsanstalt för alkoholister. Då jag, till en början gav anvisning på en större kronodomän Räfsnäs med rätt stora åbyggnader för såväl personal och patienter som för jordbrukets bedrivande och med styrelsen för det blivande alkoholisthemmet företog en besiktningsresa till jämväl andra föreslagna platser, så blev styrelsen snart enhällig om att välja den nuvarande platsen Hernö därför, att läget är på en ö eller halvö och trots blott 2—3 kilometers sjöväg till Mariefred måste anses isolerat och jordbruket lagom stort. Man har förvisso aldrig ångrat sitt val. Hade Räfsnäs i stället blivit valt, hade lantbrukets bedrivande i sådan skala länt till anstaltens ruin.

På samma sätt blir det jämväl med Ådö i jämförelse med Wenngarn; väljer man det förra, kan man ej ha skäl att ångra sig, men med det senare *måste* man utan allt tvivel ångra sitt beslut: anstaltens mål är förfuskat, så snart effektiv kontroll ej kan beredas, det stora jordbruket, som skulle bedrivas, visa sig vara en förlustbringande tillställning, det är just möjligheterna till koncentrerings, som äro ovärderliga.

Om man kan inrätta jordbruket så, att det rikligt förser anstalten med mjölk, kött och vegetabilier, då blir detta den bästa ekonomien

för en dylik anläggning. Egendomens arrendevärde är ju helt obetydligt i jämförelse med Wenngarns, men möjligheterna med fiske och skogsarbete äro lika. Byggnaderna äro samtliga användbara i befintligt skick eller möjliga att iordningsställa med den husröta, som kan ådömas. Corps de logiet är fullt lämpligt för föreståndaren, som synes böra åtnöjas med en avlöning av 3,000 kronor. Att göra en läkare till föreståndare bör helt lämnas å sido. Läkare kan fås pr järnväg till Skebokvarn från Flen eller Malmköping. Ett ordinarie besök i veckan synes vara nog; telefon finnes.

Av de sakkunniga, som i justitiedepartementet först utrett frågan om anstaltens förläggande, föreslogs att bygga två paviljonger med plats för 50 patienter i vardera och därjämte en köksavdelning. Bygger man nu den ena paviljongen, så kan ju den andra — *om den verkligen behövs* — komma efter. Man kan med största lätthet arrendera (eller köpa) åkerjord alldeles i närheten: Helgesta prästgårds arrende, 41 har åker, eller Helgesta by, 95 har åker, som f. n. äges av greve Er. von Rosen å Räckelsta. Läget av den jorden är alltid bättre än läget vid Wenngarn.

På så vis utbygges anstalten först successivt i mån av verkligt behov, som man nu ej alls känner. Och likaså hinner man att skaffa sig erfarenhet om jordbrukets bedrivande med sådana krafter. Föredrar man att bygga en helt och hållet ny anstalt, gör man det.

Att förse anstalten med elektriskt ljus, synes vara obehöfligt förr än tillgång på elektrisk kraft blir allmän även i Sörmland; till dess synes ett av de lämpligare arbetena, som kunna uppletas för någon eller några av patienterna, bli att sköta lamporna. — En fröklängningsanstalt bör också anläggas; samlandet av kottar bör icke försummas.

Ladugården vid Wenngarn är alldeles olämplig; uppförd av gråsten är den för mörk och ohygienisk. Skullutrymmet är ej tillvarataget, som sig bör. Den byggnadskostnad, som här ovillkorligen tarvas, kunde inbesparas tills anstalten eventuellt komme att utvidgas med enskild, köpt eller arrenderad jord. Redan nu kan man höra efter med ägaren till Helgesta by; jag vet, att priset ej blir dyrt.

Torpsystemet vid Wenngarn är alldeles olämpligt. Strögodset, vars försäljning riksdagen redan beslutat, bör snarligen försälas. Arrendelagen förutsätter som regel torpkontrakt på minst 5 år; får man nu olyckligtvis några för anstalten olämpliga torpare, så kan man ej bli av med dem på mindre än 5 år. En statkarl städjes ju blott på 1 år, och nykterhet kan där stipuleras som ett oeftergivligt villkor, eljes skiljes han från anstalten.

Vilka restriktioner riksdagen i år eller närmaste tiden kan komma att vidtaga i fråga om brännvinsförsäljning, är ju ovisst; men att man bör vänta sig något resultat av dem, synes påtagligt. Det måste väl då bli olämpligt att inrätta statsanstalten redan från början större, än man tror, att den för någon längre framtid kan behövas. Statsrådet erkänner själv, sid. 94 i kungl. propositionen, att han tror avgiften för patient av 1,50 kronor per dag vara för hög och verka avskräckande på kommunerna att låta internera sina alkoholister. Jag är övertygad, att om man finge beräkna det beloppet för varje patient på Frälsningsarméns anstalt å Kurön, så skulle anstalten där taga ytterligare fart. Många av riksdagens ledamöter ha nyligen besett anstalten och trängt in i dess verksamhet. Var finner man mera lämpliga vårdare än dessa frälsningssoldater, som tydligen äro varmt intresserade för sina skyddslingar, något som ej erbjuder sig med lejd arbetskraft. En utvecklingsmöjlighet för denna anstalt skulle ligga i upplåtelsen av den närbelägna kronoegendomen Ridö. Åkerjorden här lades för helt få år sedan under jägeristaten för att få bättre tillgång på skogsarbetare. Kunde här bliva ett kolonat för Frälsningsarméns skyddslingar, så lämnade öns jordbruk och den därå belägna kronoparken det bästa arbetsfält för dessa. Många med mig tro, att anstaltsfrågans lösning i den riktningen vore en bestämd fördel.

Då frågorna härom ej vid innevarande riksdag torde hinna att nöjaktigt utredas, men sådant kan medhinnas till nästa riksdag och arbetet ändå bedrivas så, att anstalten efter preliminärt avtal kunde uppföras sommaren 1915, då kronodomänen blir arrendeledig den 14 mars 1916, så vågar jag föreslå,

att riksdagen behagade besluta *dels* att hos Kungl. Maj:t begära nytt förslag till en statsanstalt för alkoholister förlagd på kronoegendomen Ådö i Helgesta socken i Södermanland, beräknad för 50 patienter till en början och med utvecklingsmöjligheter för ett större antal,

dels ock en undersökning verkställas, huruvida och på vilka villkor på kronoegendomen Ridö i Mälaren ett kolonat för alkoholister kunde av Frälsningsarmén inrättas.

Stockholm den 4 juli 1914.

Ernst Lindblad.